ROM.
V.E.
Digitized by Google

COLLEZ. ROM.
A E
BIBL. V.E
COLLEZ. ROM.
4/M A
38
BIBL. V.E.

Gobelin de Bologne?
1516-1521

559

443

Mirabilia Rome.

¶ MIRABILIA VRBIS ROME.

MVrus Vrbis Rome habet trecētaſ ſe/xaginta & unā turres. Propugnacula ſex milia & nonaginta:& .xxii. milia Portugalia. In circuitu uero ſunt.xxii.exceptis Tranſtiberim & ciuitate Leonina & porticu.S Petri ubi ſunt .xx. miliaria.

¶ De portis infra Vrbem.

¶ Porte īclite ſūt hec. Porta Capena q̄ dicitur .S.Pauli. Porta Apia q̄ ducit ad Dn̄e quo ua/dis. Porta Latina ubi .S. Ioānes fuit miſſus in oleo. Porta Metioni ubi riuulus influit Vrbē Porta Aſinaria in Lateraneñ. Porta Lauicana q̄ maior eſt:q̄ eſt iuxta .S. Crucē in Hieruſalē Porta Taurina uel Tiburtina q̄.S.Laurentii di cit. Porta Numētana q̄ uadit ad.S.Agnetē uir ginē. Porta Salaria q̄ uadit uerſus.S.Sabinam Porta Pincina que eſt circa eccleſiā.S. Felicis. Porta Flaminea q̄ eſt circa eccl'iā .S. Marie de populo. Porta Colina q̄ eſt cōtra tēplū Adria ni ſupra pontē. ¶ De Portis Tranſtyberim ¶ Porte trāſtyberim ſūt.iiii.ſcilicet.Por. Septi mana ubi.v.laudes facte fuerūt Octauiano im patori. Por. Aurea.ſ.Sci Pācratii. Por. Portueñ. ¶ In porticu.S.Petri ſunt.ii.ſ. Porta Caſtelli: Sancti Angeli:& Porta Viridaria.

¶ De Montibus infra Vrbem.

¶ Mons Ianiculus ubi ē.S.Petrus.Mōs Taurin⁹ q dicit̃ Ianitari⁹.Mōs Auētinus ubi ē eccl̃ia S.Sabie.Mōs Quirialis qa ibi ſtabāt Quirites ubi eſt eccl̃ia.S.Stephani q̃ dicit̃ i Celiomōte. Mōs Tarpeius uł Capitoliū:ubi eſt palatiū Senatoꝝ.Mons Palatinus ubi eſt Palatiū Maius Mōs Inqlinus ſup alios mōtes dicit̃:ubi eſt baſilica.S.Marie Maioris.Mōs Vinalis ubi eſt eccl̃ia.S.Agathe:ubi Virgilius capt⁹ fuit a Romanis:q uiſibiliter exiens a carcere pꝛexit Neapolim.

¶ De Pontibus Vrbis.

¶ Pontes Vrbis Rome ſunt iſti.Pōs Adriani uel Iudeoꝝ.Pōs Fabiani iuxta p̃fatum pontē Pons Gratiani.Pons Senatoꝝ.Pons Theodoſii.Et pons Valentini.

¶ Palatia Impetatoꝝ ſunt hec.

¶ Palatiū Magnū i mōte Palatino. Palatium Senatuū prope ſanctū Sixtū.Palatiū Claudii inter Coliſeum &.S.Petrum ad Vincula.Palatium Conſtantini in Laterano.Palatium Romuli inter.S.Mariam Nouam & Coſmā ubi ſex edes pietatis & concordie ubi poſuit Romulus ſuam ſtatuā dicens.Hec ſtatua non cadet donec Virgo periet. Et ſtatim cum beata Virgo peperit ſtatua corruit.Palatium Traiāi ubi eſt columna.xx.paſſuum. Palatium Silue-

ſtri.Palatiũ Antonii:ubi ẽ alia colũna.34.par/
ſuũ:Palatiũ Neronis:ubi eſt Augulea.S.Petri.
Palatiũ Octauiani ad.S. Laurẽtiũ i Lucina.

¶ De Arcubus triumphalibus.

¶ Arcus triumphales ſunt hi:q fiebant alicui impatori redeũti ſub quibns cum honore du cebaẽ a Senatoribus & eins uictoria ad memo riã eoꝝ in arcu ſculpebaẽ. Arc⁹ Theodoſii Va lentini & Gratiani imperatoꝝ ad.S.Vitum.Ar cus Cõſtautini imperatoris iuxta Coliſeũ.Ar cus ſeptẽ Lucernaꝝ Titi & Veſpeſiani:ubi ẽ Cã delabrũ Moyſi cum Archa habens ſeptem bra chia ĩ pede turris calculatorie.Arcus Iulii & Se natoris ad Sctã Mariam nouã.Arcus Octauia ni imperaroris ad.S.Laurentiũ in Lucina. Ar/ cus Antonii ad columnam.

¶ De Archibus non triumphalibus

¶ Alii ſunt arcus nõ triũphales ſed memoria les ut arcus pietatis ante.S.Mariã Rotundam ubi accidit quedã hiſtoria de paupere muliere cuius filius occiſus erat uicine ſuo filio:que pe tiit ius ſibi fieri ab impatore Traiãoparato ire ad exercitum:qui ſe ius:dixit factuꝝ in reditu: que reſpondit.Forſan dñe nõ redibis. Qui ſta tim fecit ibi cõſiſtorium:& fecit ei ſcdm q᷑ pe tierat.Iudicauitq̃ iuuenem homicidã mortuo rũ quẽ mulier petiit ſibi reddi ꝑ recõpenſatio

ne filii ſui mortui:qđ ita factū eſt & mulier fatebať ſe plenum ius recepiſſe:& mulier ditata ab imperatore receſſit. ¶ De Termis.

¶ Terme dicunť palatia magna habētia maximas criptas ſubterraneas ī qbus tpe hyemali fiebat ignis maximus. Eſtiuo aūt tpe replebantur aqs ut curia ī ſuperiorib⁹ cōmorans magis delectareť qđ ī termis Dioclitiani,& Maximiani adhuc uideri poteſt.terme Limpiadis apud S.Laurentiū ī Paliſperna:terme Dioclitiani tyberine ſunt retro Maria Rotundā:terme Alexandrine ubi eſt hoſpitale de termis.

¶ De Theatris.

¶ Theatra ſunt iſta:theatrū Titi & Veſpeſiāi ad eathecūbā:theatrū Targni imperatoris ad ſeptifoliū:theatrū Pōpei ad.S.Laurentiū ī Damaſo:& eſt ibi theatrum Flaminicum.

¶ De Augulea.S.Petri.

¶ Ibi eſt memoriā Ceſaris:ubi ſplēdid⁹ cinis in ſuo ſarcofagio idē malo ereo reqeſcit ut ſicut eo uiuēte totus mūdus ei ſubiectus erat ſic ipſo mortuo oīa corpora mortuoꝝ ſibiacerēt ſibi ingiro mali ſcriptū ē.Ceſar tātus erat quo nullus maior in orbe.Sed ī modico nūc tā magnus claudiť antro.Intra ſcriptura ſtat Ceſaris alta colūna.Regia ſtructura quantā nō extat ī aula.Si lapis ē unus qua fuit arte leuatus. Et ſi

ſunt plures die ubi cōgeries. ¶ De Cimiteriis
¶ Cimiteriū Calepodii ad .S. Pancratiū. Ci/miteriū .S. Agathe. Cimiteriū .S. Viti ad portā Colinaꝫ .S. Felicis. Calixti ad cathecūbas. Cimiteriū Cōcordiani foris portam Latinam .S. Agnetis. Et alia q̄ plura cimiteria que in mul/tis locis descendebantur per tria miliaria ubi Sancti abſcondebantur.

¶ Loca ubi Sancti paſſi ſunt.

¶ Foris portam Appiā fuit decolatus .S. Sixtus prope dn̄e quo uadis: ubi fuit tēplū Martis añ .S. Nereū intus cauati ad .S. Georgiū dom⁹ Lucine: & eſt ibi uelū aureū aqua ſaluia ad .S. Anaſtaſiū ubi decollatus fuit ſctūs Paulus or/tus Lucine: ubi eſt ecclesia ſancti Pauli: & ē ibi prope amphibiatū ubi eſt corda in qua iactatū fuit corpus .S. Sebaſtiani: qui reuelauit corpus ſuū Lucine dicens. Inuenies corpus meū: pen/dēs in uico per pedes iuxta ſtratā que dicit̄ uia Cornelii iuxta Girolū arcus Romanoꝝ: ubi beatus Silueſter & Cōſtātinus obligauerūt ſe ab īde: ubi fuit dom⁹ telluris añ martē: terme lāpiadis ubi fuit aſſatus .S. Laurētius i Paliſperna. Palatiū tiburtinū ubi Decius & Valeriāus receſſerūt ab Laurētio mortuo. Arcus flāmeus ad pōtē iudeoꝝ tranſtyberiꝫ infra pa latiū Ne rōis & tēplū Apollinis qd̄ dr̄ .s. Petrōelle añ ec

cleſiã.S.Petri fuit Vaticanu;:ubi uates.i.ſacer dotes canebãt ſua officia.Añ tẽplũ Apollinis fuit caſtrũ Nerõis ubi nũc ẽ eccl'ia.S. Andree. In faſtigio Pãtheõis.i.Marie rotũde:fuit pinea erea deaurata q̃ nũc eſt añ tẽplũ .S. Petri q̃ co/ opta erat tabulis ereis deauratis:ita ꝙ longe ui uidebaẗ q̃ſi mons aureus:cui⁹ pulchritudo ad huc parti aparet. ℂ De Templis.

ℂ Ante palatiũ Alexãdri fuit templũ Enee & Põpei mire pulchritudinis.Monumentũ uero Pompei quod diciẗ marmoreũ decẽter horna tũ:fuit oraculũ Apollinis:& eccleſia Sc̃ti Viti fuit ſecretariũ Neronis.In palatio Antonii eſt templũ diui Adriani.In campo Martis fuit tẽ plũ Martis:in quo eligebantur Cõſules quar/ to kal'.Iulii:& morabãtur uſq; ad kal' Ianuarii. In hoc tẽplo ponebãt Romani roſtra nauium ut eſſent ſpecula omniũ gẽtiũ.Iuxta Pantheõ erat templũ minerue.Apud Cyriacum erat tẽ plum Veſte.In Calcari eſt tẽplu; Veneris Mo naſterium Roſe fuit Caſtellum Iunonis.

ℂ De Capitolio

ℂ Capitoliũ diciẗ qd erat caput totius mũdi in quo Cõſules & Senatores morabanẗ ad cõ ſulendũ Vrbem cuius facies cooperta erat mu ris altis & aureis uitro & auro undiq; coopt⁹. Infra Capitoliũ fuit palatiũ pro magna parte

aureum lapidibus pretioſis exornatũ quod di cebatur ualere tertiã partẽ mũdi:in quo tot ſta tue erãt imaginũ quod ſunt prouincie:Et habe bat quelibet imago tintinabulũ in collo ꝑ ar/ te mathematicã diſpoſitũ:ut quãdo aliquaRe gio Po. Ro.rebellis efficeret:ſtatim huius ꝓ/ uincie imago uertebat deorſũ imagini Vrbis Rome que maior erat ſup alias tãq̃ dña:&Tin tinabulũ quod habebat ĩ collo ſonabat:tũc cu ſtodes Capitolii dicebant id Senatui:ſtatimq̃ mittebãt Legiões militũ ad expugnãdũ ꝓuin/ ciã.Erãt ĩ Capitoliũ plura tẽpla.Sup arcũ erat templũ Ceſaris &ueſte ubi Senatores ponebãt Iuliũ Ceſarẽ in cathedra.vii.martii.Et ex parte Capitolii erat tẽplũ Iunonis. Iuxta foꝝ publi/ cũ erat tẽpluꝫ Herculis.In Tarpeio & Achillis ubi interfectus eſt Iulius Ceſar a Senatu in lo co ubi eſt eccl'ia Ara celi:& fuerũt tẽpla ſimul iuncta.Palatiũ Phebi &Carmetis ubi Octauia nus uidit uiſionẽ ſuã ĩ celo. Iuxta Canapariũ eſt templũ Iani qui erat Capitolii cuſtos.

¶ De Equis Marmoreis.

¶ Equi & homines nudi ſignificãt ꝙ tpe ĩpa toris Tiberii fuerũt.ii.Philoſophi iuuenes. ſcꝫ Praxitelis &Pities:q dixerũt ſe eſſe tante ſapiẽ tie:ut quid impator illis abſentibus in camera ſua diceret:ipſi referrent de uerbo ad uerbum

quod fecerũt ut dixerũt & inde pecuniã nõ pe tierũt ꝓ memoriã ſempiternã: itaq; philoſophi haberẽt duos equos marmoreoſ calcãtes terrã q ſignificãt principes hui⁹ ſeculi: q a nudi ſũt cir ca equos ſignificat q; altis extẽſis brachiis & re plicatis digitis narrabãt q̃ futura erant ut ſicut nudi ſũt ita ſciẽtia huius mũdi ĩ eoꝝ mẽtibus nuda & apta ẽ. ¶ De Ruſtico ſedẽte ſup equũ.

¶ Ad Lateranũ ẽ equus ereus & deauratus: q dicit caball⁹ Cõſtãtini/ ꝓ nõ eſt ſic: nã q uolunt ſcire ueꝝ hoc perlegãt. Tp̃e Cõſulũ & Senato rũ qdã Rex potẽtiſſim⁹ ex Oriẽtis partib⁹ Ro maꝫ uẽit: multa ſtrage Ro. ppl̃uꝫ affligẽs tunc q dã Ruſticus armiger magne fortitudinis uir tutis & prudẽtie: dicit Cõſulib⁹ & ſenat. Nũqd ſi eſſet aliqs liberãs uos detribulatione iſta qd a Senatu recipere mereret. Reſpõderunt qcqd peteret obtineret. Quia ait illis date mihi. xxx. ta lẽta auri & ĩſuper memoriã fieri ſẽpiternã: & q; equũ ereũ ſtaturã meã de ſup faciẽtis: & ab il lis uos ĩ breui liberabo. Qui dixerũt ſe omnia facturos: ille uero ait. Media nocte ſurge is & omnes eſtote armati bene & ſtetis infra muros in ſpelunca & quicquid uobis dixero facietis. Et reſponderunt faciemus. Ruſticus uero aſcẽ dit equum ſuum maximum ſine ſella: tollẽſq; falcem exiuit foras tanq̃ uellet colligere her,

bas.uiditq; regē uenientē ad arborē pro necessa
riis suis:sup quā arborē q̄dā cucumagia sede/
bat dulciterq; canebat.Rusticus hoc audiēs ac
cessit ꝓpri⁹ & socii regis putātes rusticū de suis
esse clamāt sic ceperūt rustice nō tāgēs regē qa
si tetigeris suspēderis.Rusticus uero spētis eoꝝ
minis p fortitudinē regē parue stature cito ar/
ripuit & eū subleuās posuit corā se super equū
& fugit ad urbē uelociter:clamās uoce magna
ad hoīes urbis ī cauernis latitātes. Exite foras
interficite exercitū regis qm̄ ipsū corā me nūc
teneo captū.Qui exeūtes ad uocē eius multos
occiderūt & alii ī fugā uersi sūt.Romāi habito
triūpho soluerūt ei aur̄ qd̄ petierat:& fecerūt
memoriā eius & ī p̄sentatione stature sue quā
posuerūt corā palatio Lateranēsi unū equū e/
reū & deauratū:& staturā ipsius desuper seden
tē deauratā:& extēsa manu dextra:cū q̄ rege
ceperat & sup caput eq quādā cucumagiā ꝓpo/
suerūt:ad cui⁹ cātū uictoriā habuerūt:ipsā sta
turā regis q̄ parua erat retro ligatā manib⁹ sub
equo collocarūt.

¶ De Coliseo.

¶ Coliseū fuit tēplū Solis mir̄ magnitudinis
& pulcritudinis diuersis cauernis adaptatū &
copertū erat celo ereo & de aurato:ubi tōitrua
fulgura & corruscationes fiebāt:& pluuie mit
tebāt̄ p fistulas plūbeas.Et erāt ibi signa super

celeſtia planete cũ Sole&Luna q̃drigis uehi ui debauł.In medio ſedebat dñs Phebus deusSo lis q pedes ad terrã uertebat & caput eius celũ tãgebat:q palma ĩ manu ſua tenebat:deſignãs ꝙ Roma totũ mõdũ regebat.Poſt uero mul/tũ tpis ſpaciũ beatus Silueſter iuſſit templũ deſtrui:& etiã alia quã plura:ne peregrini uenirẽt Romã,ꝑpter edificia antiq̃ & deoꝝ famã:& nõ ꝑpter eccleſias Sc̃oꝝ trãſirent multimoda de uotione. Caput uero & manus p̃dicti idoli cũ pomo ad palatiũ ĩ Laterano fecit poni in memoriã q̃ palma &caput Sãpſonis falſe uocãtur a uulgo.Palatiũ p̃fãtũ erat templũ Turbi ꝑ q̃d ĩntrabant & p̃fata ſimulatio in querimonia fũdebat tpe Cõſultuũ & Senatoꝝ orationes.

¶ De Sancta Maria Rotunda

¶ Agrippa p̃fatus ſublugauit Ro.ſe.ſclauos & Soxones occidere fecit:& iuſſit.iiii.Legiões ĩ ei⁹ reuocatione tintinabulũ ſtatue p̃ſidis que erat in tẽplo Iouis & Minerue ſonabat:qa ſta/tue uniuſcuiuſq; regni totius orbis ĩ tẽplo illo erat poſita cũ tintinabulo ad collũ:quãdo ſo/nabat regnũ id cognoſcebał rebelle.Huius au tẽ ſtatue p̃ſidis tintinabulũ audiẽs ſacerdos q erat in ſpelunca in hebdomada illa:nunciabat ſacerdotibus,Senatores autem legionem hãc prefato Agrippa iniunxerunt:ut iret ad Perſas

ſubiugãdo.Qui omnino tenuẽs &dicẽs:ſe nõ poſſe pati tãtũ laborẽ.Tandẽ uict⁹petiit ꝯſiliũ triũ dieꝝ:ĩfra quos quadã nocte ex nimio co gitatu fatigat⁹ obdormiuit:&quedã femina ei apparuit que ait.Agrippa qd cogitas. i mago es cogitatu.cõſolare & ꝓmitte mihi tẽplũ q̃le oſtẽdã tibi & dicã quomõ eris uicturus. Qui dixit faciã dña.Illa oſtẽdit ei ĩ uiſione templũ rotundũ admodũ Pãtheõ.Ille uero dixit.Dña q̃ es tu?q̃ reſpõdit.Ego ſũ Cibeles mater Deo rũ:fac mihi Libamina & Neptũno q ẽ de⁹ ma ris ad honorẽ meũ:q̃a tecũ erimus & uinces oẽs rebelles.Agrippa uero ſurgens hec recita/ uit Senatui & ciuitates acquieuerũt uerbis ſuis Igitur cum magno apparatu Nauium &.v.Le giõib⁹ militũ uenit ad Perſas & eos debellauit & poſuit ſub tributo Senatui Ro.ãnuatiꝫ.Et re diẽs Ro.fecit tẽplũ fieri ĩ qd ꝑmiſſerat & ded cauit ad honorẽ Cibelis matris deoꝝ:&ĩpoſui huic nomẽ Pantheõ:&fecit ſtaturã Cibelis de auratam quã poſuit in faſtigio Pantheon:ſup foramen & cooperuit eam mirifico tegumen to ereo & de aurato. Beatus uero Bonifatius Pa.poſt multũ temporis uidens id templũ taꝫ egregie dedictaũ ad honorẽ Cibelis añq̃ xp̃ia ni ꝑturbarent̃ aliquotiens a demonib⁹:acceſſit ad ĩmpatorẽ xp̃ianũ rogãs euꝫ hoc tẽplũ ſib tradi:qd ĩpator cõceſſit eidẽ libenter. Pa.uero

cum Ro.po.ī Kel.Nouēb.dedicauit idē & ſta
tuit ut ex illo die Ro.pōt.cū Ro.po.ibi cōueī
rēt:& pa.miſſam celebraret:&ppl'us cōicaret ſi
cut in die Natiuitatis Domini:& eodē die per
uniuerſum orbem feſtum beate uirginis Ma/
rie & omnium Sanctoꝝ celebraretur.

¶ De Octauiano imperatore.

¶ Poſt uero multū tpis ſenatores uidētes Oc
tauianū tāte pulchritudinis & pſperitatis & ꝙ
totū tributariū fecerat:dixerūt.Volum⁹te ado
rare:qa diuinitas ī te ē ſi hoc nō eſſet nō emer
gerent tibi pſpera.Qui renuēs indicias poſtu
lauit:& ad ſe Sybillā Tyburtinā uocari fecit:
cui qđ Sēnatores dixerūt recitauit:& ꝙ ſpaciū
triū dieꝝ petiit ut ſibi cōſuleret:ī quibus artū
ieiuniū opata ē:poſt tres dies rñdit Impatori.
Sit iudicii ſignū tellus ſudorē madeſcit de celo
rex uenit per ſecula futur⁹ illico.Poſtq̄ dixiſſet
hoc celū apertū ē &ſplēdor maximus irruit ſu
per eū.Viditq; ī celo uirginē pulcherrimam&
pueꝝ in brachiis tenētē ſuper altare dei qđ mi
raret ualde.Audiuit uocem dicentē. Hec ara ē
filii Dei.Qui ſtatim pcidit in terrā &adorauit
xp̄m uentuꝝ.Qđ recitauit Senatorib⁹de quo
mirati ſunt ualde.Et fuit hec uiſio in camera
imperatoris:ubi nūc eſt eccleſia ſancte Marie
in Capitolio:& ideo uocat.S.Maria Ara celi:
& eccleſia fratrū minorum. ¶ FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMANA VITTORIO EMANUELE
640,964

Digitized by Goog